

DOSSIER DE PREMSA

La contribució de les AMPA en la qualitat educativa

Informe “Més que un gra de sorra. Les associacions de mares i pares d'alumnes (AMPA) a Catalunya”

Projecte “Famílies amb veu”

Marta Comas, directora del projecte
Sandra Escapa, Carlos Abellán i Ana Alcantud, equip de recerca

Octubre 2013

ÍNDEX

1. Preguntes clau
2. Resultats principals
3. Reptes i propostes
4. Descripció del projecte: "Famílies amb veu" i l'enquesta a les AMPA de Catalunya

1. PREGUNTES CLAU

- Quins ingressos tenen les AMPA? D'on provenen els recursos per desenvolupar la seva activitat?
- Hi ha molta diferència entre les quotes de soci que paguen les famílies als centres públics i als concertats?
- D'on provenen els seus ingressos? En què gasten els seus recursos?
- Quina aportació econòmica fan al manteniment del centre educatiu?
- Quina capacitat de gestió tenen les AMPA? Són sostenibles?
- Es veuen les AMPA desbordades per la gestió de serveis fora escola? Estan satisfetes les AMPA amb les activitats que desenvolupen?
- Quins reptes tenen les AMPA per al seu enfortiment en el context de crisi actual?
- Quantes AMPA tenen associades les Federacions de pares i mares? Són representatives de la vida associativa al voltant de l'escola?

2. RESULTATS PRINCIPALS

Les AMPA poden sostenir una àmplia oferta de serveis i activitats gràcies a un model associatiu lleuger i eficient: el 92% de les AMPA és capaç d'oferir serveis bàsics a les famílies amb un nucli actiu de 15 persones.

1. Les AMPA consten d'un nucli molt actiu de 15 persones voluntàries.

- La majoria d'AMPA compten amb una estructura lleugera però eficient. El «nucli dur» de les AMPA, format per la junta i les comissions de treball, ens dona un grup d'unes quinze persones implicades a fons i de manera voluntària en la vida educativa de l'escola dels seus fills i filles.
- El fet que la pràctica totalitat de centres educatius de Catalunya compti amb una AMPA (el 97% té AMPA; només l'1% dels centres públics i el 10% dels centres concertats no en tenen¹) i que aquesta tingui de mitjana el 81% de les famílies d'alumnes associades posa de manifest el valor d'aquest actiu en el sistema educatiu català.
- Mantenen una bona capacitat de convocatòria. La participació varia segons la naturalesa de la convocatòria:

¹ La categoria de centre "concertat" pot incloure algun centre privat sense concert, però atès que el 95% dels centres privats que imparteixen educació obligatòria a Catalunya estan concertats, aquesta categoria els inclou a tots.

- En les assemblees, que són el màxim òrgan per a la presa de decisions de l'AMPA, els nivells de participació freguen el 25% respecte al total d'associats i es queden en el 9% en els casos de menys poder de convocatòria. Val a dir que aquest percentatge és equiparable a la majoria d'associacions catalanes, en què les assemblees agrupen a una minoria de socis compromesos i interessats en la gestió de l'entitat.
- La participació augmenta en les activitats de caire més informal, que arriba al 60% de presència de pares i mares.

Taula 1.

Característiques estructurals i de participació de les AMPA segons tipus de centres. Catalunya, 2013

Característiques de l'AMPA	Tipus de centres		
	Escoles públiques de primària	Instituts públics de secundària	Escoles concertades *
% famílies associades a l'AMPA	83,4%	73,0%	81,3%
Nombre de membres a la junta	9	8	11
% d'AMPA que s'organitza en comissions de treball	75,5%	63,9%	75,0%
Nombre de membres a les comissions	17	10	16
% famílies associades que assisteixen a les assemblees	22,0%	9,2%	13,0%
% famílies associades que assisteixen a activitats organitzades per l'AMPA	68,3%	27,2%	54,0%

* L'escola concertada no es diferencia per etapes educatives, ja que el 75% d'aquests centres imparteixen primària i secundària.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

L'eficiència de les AMPA queda evidenciada amb 1) el volum de serveis, 2) la gestió econòmica, i 3) la relació fluida amb la resta de famílies i la direcció del centre.

2. Sense les AMPA, la majoria de serveis bàsics per a les famílies no estarien garantits, sobretot en els centres de primària: el 97% els ofereix.

- El concepte de servei autogestionat i sostingut pels propis pares i mares (que en són alhora promotors i beneficiaris) és una fórmula valorada satisfactòriament.
 - Entre els serveis que gestiona l'AMPA de manera directa o amb la col·laboració del centre destaquen:
 - Els que són bàsics per les famílies a nivell de conciliació: menjador (53% centres públics), acollida matinal (71% centres públics) o activitats extraescolars (84% de tots els centres).
 - Els que estan estretament relacionats amb la vida acadèmica, però gestionats en comú permeten abaratir costos o reutilitzar els recursos: subministrament de llibres de text, armariets, ordinadors, etc. (76% dels centres públics i 33% dels centres concertats).
 - Els serveis de manteniment i compra d'equipament o millora de la qualitat educativa, que assumeix en primer terme l'administració, tenen un pes considerable entre les despeses de les AMPA: equipament o finançament

del personal de la biblioteca, obres de manteniment o millora, compra d'equipament o mobiliari, etc. Així, el 78% de les AMPA de centres públics i prop del 60% de les AMPA de centres concertats declaren que col·laboren en la millora d'infraestructures i equipaments del centre.

Per tipus de centre, les dades mostren:

- Les escoles públiques de primària són amb diferència les que mouen un volum més elevat d'activitat: l'oferta d'extraescolars està gairebé gestionada en la seva totalitat per les AMPA, tres de cada quatre participen en el subministrament de llibres i dues de cada tres AMPA gestionen el servei de menjador.
- Als instituts públics de secundària les AMPA s'encarreguen gairebé totalment del subministrament de llibres i dues de cada tres participen en les extraescolars.
- En els centres concertats, el servei de menjador el gestiona principalment la titularitat del centre, fet que el garanteix en pràcticament el 100% dels casos. Tot i això, les AMPA de centres concertats tenen força presència en l'oferta d'activitats extraescolars i l'escola de pares.

Lluny de trobar-se col·lapsades per la complexitat i el volum de l'activitat que duen a terme, les AMPA volen ampliar la seva actuació a nous àmbits.

Taula 2.

AMPA que s'ocupen dels següents serveis (ja sigui en exclusiva o conjuntament amb el centre) i AMPA que consideren que se n'haurien d'ocupar (independentment que ja ho facin o no) segons tipus de centres (en percentatges). Catalunya, 2013

Serveis dels que s'ocupa l'AMPA i dels que es voldria ocupar	Tipus de centres		
	Escoles públiques de primària	Instituts públics de secundària	Escoles concertades*
Activitats extraescolars			
Ja se n'ocupa l'AMPA	96,9	64,1	60,6
Se n'hauria d'ocupar	97,4	89,6	84,2
Servei de Menjador			
Ja se n'ocupa l'AMPA	62,5	22,4	3,6
Se n'hauria d'ocupar	66,1	46,0	30,2
Subministrament de llibres de text			
Ja se n'ocupa l'AMPA	74,7	83,6	32,8
Se n'hauria d'ocupar	87,0	93,0	85,4
Acollida matinal (només primària)			
Ja se n'ocupa l'AMPA	74,6	–	18,3
Se n'hauria d'ocupar	85,1	–	36,6
Escola de pares			
Ja se n'ocupa l'AMPA	42,5	31,1	46,5
Se n'hauria d'ocupar	91,1	93,0	93,6

* L'escola concertada no es diferencia per etapes educatives, ja que el 75% d'aquests centres imparteixen primària i secundària.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

3. El balanç de les AMPA entre ingressos i despeses és equilibrat. El risc és que deixin de prestar serveis clau, es deteriorin, o bé, que s'encareixin.

- La mitjana d'ingressos de les AMPA en el curs 2011-2012 va ser de 26.552€ i la de despeses de 26.102€. Les AMPA d'escoles públiques de primària són les que gestionen més volum econòmic, 36.079€. Això vol dir 22.000€ anuals més que les dels instituts de secundària i gairebé 12.000€ més que les AMPA de centres concertats.

Taula 3.

Ingressos i despeses anuals de l'AMPA segons tipus de centres (mitjana en euros). Catalunya, curs 2011- 2012

Curs 2011-2012	Tipus de centres		
	Escoles públiques de primària	Instituts públics de secundària	Escoles concertades*
Ingressos	36.079€	13.495€	24.152€
Despeses	36.424€	12.603€	22.749€

* L'escola concertada no es diferencia per etapes educatives, ja que el 75% d'aquests centres imparteixen primària i secundària.

Nota: Resultats de la mitjana retallada al 5%.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

- Malgrat en nombres absoluts no ho sembli, el volum econòmic que mouen les AMPA de centres públics de primària és molt més gran que el dels centres concertats. Les AMPA de centres concertats gestionen menys serveis, però com que de mitjana tenen un nombre superior de famílies (668 alumnes vs. 335) també obtenen un nombre superior de quotes. En centres amb menys de 200 alumnes, els ingressos que obtenen les escoles públiques de primària dupliquen els dels centres concertats: 10.000€ i 5.000€, respectivament. Aquesta diferència s'incrementa a mesura que augmenta el nombre d'alumnes. Els ingressos de les escoles públiques de primària que tenen entre 400 i 600 alumnes són de 63.942€ de mitjana, mentre que en els centres concertats són de 24.740€.

Taula 4.

Ingressos de les AMPA en el curs 2011- 2012 segons nombre d'alumnes i tipus de centres (mitjana en euros)

Nombre d'alumnes	Tipus de centres		
	Escoles públiques de primària	Instituts públics de secundària	Escoles concertades*
Fins a 200 alumnes	10.014€	3.013€	5.051€
Entre 201 i 400 alumnes	34.814€	7.929€	15.566€
Entre 401 i 600 alumnes	63.942€	17.679€	24.739€
Més de 600 alumnes	–	18.211€	30.537€

– Menys de 20 casos.

* L'escola concertada no es diferencia per etapes educatives, ja que el 75% d'aquests centres imparteixen primària i secundària.

Nota: Resultats de la mitjana retallada al 5%.

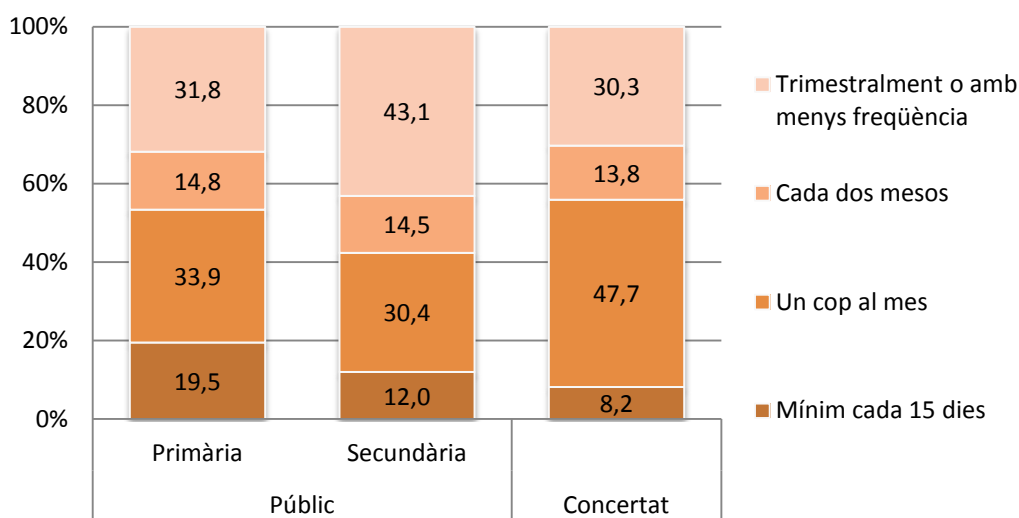
Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

- Dues de cada quatre AMPA acaben amb superàvit, una tanca l'any amb saldo zero, i una altra amb saldo negatiu. Les AMPA de la primària pública, que són les que gestionen més pressupost, són les que tenen més dificultats per quadrar els números: un 28,5% acaben amb dèficit, tot i que les quantitats són molt reduïdes (al voltant de 300 euros de mitjana).
- Donat que les AMPA no tenen capacitat d'endeutament i que aquesta tendència al dèficit no pot incrementar-se, el risc no és tant econòmic com que disminueixi el grau d'activitat i que no puguin continuar desenvolupant els serveis claus per a les famílies.

4. L'AMPA canalitza amb fluïdesa la relació entre famílies i escola: en la majoria dels centres es troben com a mínim un cop al més.

- Els equips directius consideren l'AMPA una bona aliada per a relacionar-se amb les famílies. Mostra d'això és la freqüència de reunions que mantenen amb la junta, que en més de la meitat de centres és d'una o més reunions al mes.

Gràfic 1.
Freqüència amb la que l'AMPA es reuneix amb la direcció del centre segons tipologia de centres. Catalunya, 2013

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

L'AMPA ha esdevingut la via de la societat civil per a coresponsabilitzar-se de la qualitat educativa.

1. A banda de serveis a les famílies, les AMPA fan aportacions al funcionament de l'escola: el 18% del seu pressupost el destinen a compra de material i equipament pel centre, i un 5% a material per l'alumnat.

- De les partides de la despesa de les AMPA que veiem a la taula 5, en destaquen dades que demostren com les famílies estan assolint espais de coresponsabilitat en el manteniment d'unes escoles de qualitat:
 - A les escoles públiques de primària la major partida se l'emporten les empreses contractades, amb un 39'3% (serveis de càtering, empreses de servei de monitoratge de lleure i/o esportiu) seguida del personal contractat que sovint és la persona que porta la secretaria del menjador, l'atenció en l'acollida matinal o les activitats extracurriculars en cas que no es contractin a una empresa externa i en alguns casos servei de biblioteca (per tant, millora la qualitat educativa en una peça neuràlgica de l'escola com és la biblioteca).
 - Als instituts públics la compra de material i equipament pel centre es dispara fins un 35'5%, i en canvi disminueixen les empreses contractades d'acord amb la seva menor oferta de serveis, sobretot de menjador, acollida o transport.
 - L'AMPA de la concertada està molt centrada a les activitats culturals i festes que articulen i dinamitzen la cohesió de la comunitat educativa.
- La quota de "solidaritat" de l'AMPA la podem situar en l'1% del seu pressupost. És a dir, que es destina una part de les quotes dels socis a becar aquells alumnes que tenen majors dificultats econòmiques.

Taula 5.

Distribució de les despeses en les diverses partides segons tipus de centres (en percentatges). Catalunya, curs 2011- 2012

Partides de despeses	Tipus de centres		
	Escoles públiques de primària	Instituts públics de secundària	Escoles concertades *
Empreses contractades	39,3	8,6	15,3
Personal contractat	25,1	13	13,5
Compra material i equipaments	13,4	35,5	17,5
Activitats culturals i festes	8,7	17,6	33,8
Material pels alumnes	4,1	9,3	3,6
Beques pels alumnes	0,3	2,9	3,5
Altres	9,1	13,1	12,7
Total	100	100	100

* L'escola concertada no es diferencia per etapes educatives, ja que el 75% d'aquests centres imparteixen primària i secundària.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

2. En coherència amb aquesta coresponsabilitat, les famílies reivindiquen major pes en la presa de decisions de funcionament del centre.

- L'enquesta a les AMPA pregunta en què participen i en què creuen que haurien de participar les AMPA. Sorprenentment han expressat que voldrien créixer en espais

decisoris que de fet ja contempla la normativa actual com a funcions del Consell escolar del centre on l'AMPA hi és representada i que posen de manifest el poc dinamisme d'aquest òrgan en la realitat (Taula 7).

- Al voltant del 72% dels centres públics, tant de primària com de secundària, i el 60% d'AMPA dels centres concertats consideren que haurien de poder participar en la programació anual del centre (actualment indica que hi participa el 30% de les AMPA).
- També volen tenir més paper en el procés de selecció del director o directora del centres i en el procés d'elecció dels professors.

Taula 6.

AMPA que participen en els següents processos i AMPA que consideren que hi haurien de participar (independentment que ja ho facin o no) segons tipus del centres (en percentatges). Catalunya, 2013

Processos en què participa l'AMPA i en què considera que hauria de participar	Tipus de centres		
	Escoles públiques de primària	Instituts públics de secundària	Escoles concertades *
Programació anual del centre			
Ja hi participa l'AMPA	30,2	31,5	21,9
Hi hauria de participar	72,2	72,8	60,0
Procés d'elecció del director			
Ja hi participa l'AMPA	25,8	36,5	8,6
Hi hauria de participar	63,8	73,2	35,7
Procés d'elecció dels professors			
Ja hi participa l'AMPA	0,4	0,0	2,7
Hi hauria de participar	48,1	42,5	35,7
Procés d'admissió dels alumnes			
Ja hi participa l'AMPA	8,3	8,6	4,7
Hi hauria de participar	29,3	28,9	15,6

* L'escola concertada no es diferencia per etapes educatives, ja que el 75% d'aquests centres imparteixen primària i secundària.

Nota: les dades representen la mitjana de cadascun dels ítems pels diferents tipus de centre.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

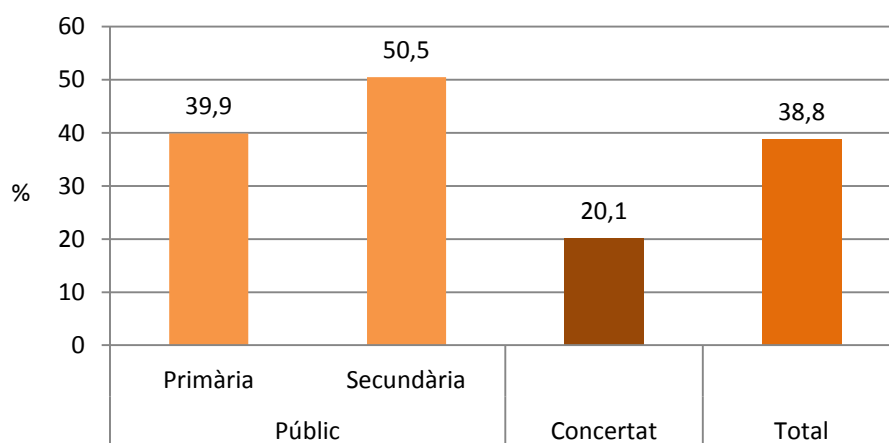
3. L'AMPA també és el lloc que han triat milers de pares i mares per exercir una ciutadania activa en relació al seu barri i al seu país.

- En els darrers temps hem sigut testimonis a través dels mitjans, de l'oposició civil a la nova llei d'educació impulsada pel ministre Wert; entre les veus que s'han aixecat en contra s'hi ha comptat les de milers de pares i mares que, a través de les respectives AMPA, han secundat la reivindicació d'una escola catalana amb la xarxa Som escola; hem vist, en el cas dels centres públics, una "marea groga" defensant l'escola pública i denunciant les retallades que la perjudiquen, etc. Més enllà d'aquests moviments emergents que són el ressó en l'associacionisme de famílies d'alumnes de les tensions de la política catalana, la majoria d'AMPA també s'implica en la realitat que té més a prop:

- El 80% d'AMPA de la pública es relacionen directament amb altres AMPA del territori, constituint una xarxa de proximitat. En el cas de les escoles concertades l'eix de relació el marca la identitat pròpia del centre, i les trobades són amb escoles equivalents però no necessàriament pròximes.
- El 42,4% de les AMPA de centres públics i el 20,1% de les de centres concertats formen part d'algun tipus d'estructura de coordinació territorial o d'altre mena (coordinadores d'AMPA d'un barri o municipi, de centres en barracons, d'escoles d'una mateixa ordre religiosa, etc.). Per etapes educatives, la meitat de les AMPA d'instituts públics es recolzen en aquest tipus d'organització, mentre que a la primària només el 39,9% formen part d'una coordinadora.

Gràfic 2.

AMPA que pertanyen coordinadores territorials d'AMPA segons tipologia de centres. Catalunya, 2013

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). Más que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

Riscos d'aquest model: no pot servir per tancar les esquerdes del sistema ni hauria de generar noves clivelles.

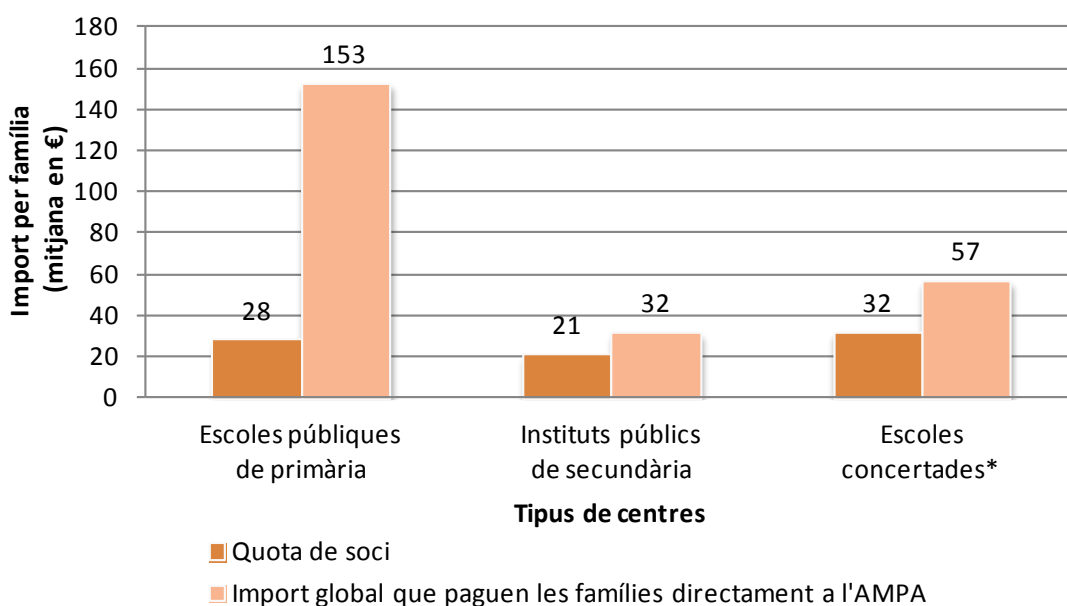
1. La quota de l'AMPA és de 27€ de mitjana: molta rendibilitat social a baix preu.

De mitjana, la quota que paguen les famílies per ser socis de l'AMPA és de 27 euros a l'any. No hi ha grans diferències entre el preu de la quota d'AMPA entre centres públics i concertats.

- A les escoles públiques de primària la quota mitjana és de 28€. Als instituts de 21€ i a les escoles concertades de 32€ anuals.
- Una de cada tres AMPA de centres concertats cobra una quota anual superior a 40€, xifra que només el 16,5% de les AMPA de centres públics arriba a cobrar.

Aquesta quota és la que permet mantenir la infraestructura mínima per gestionar l'administració de l'AMPA.

Gràfic 3.
Quota de soci i import global anual que paguen les famílies directament a l'AMPA segons tipus de centres. Catalunya, curs 2011- 2012

* L'escola concertada no es diferencia per etapes educatives, ja que el 75% d'aquests centres imparteixen primària i secundària.

Nota: Resultats de la mitjana retallada al 5%.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

- Tot i que no hi ha diferències remarcables en la quota de socis que cobren les AMPA dels diversos tipus de centre, sí que cal assenyalar que l'import global que paguen les famílies pels serveis que ofereixen les seves AMPA és molt variable en funció de la tipologia de centre.
- Més enllà de les quotes de soci, els ingressos de l'AMPA depenen del volum d'activitats que gestionin. És important destacar que l'AMPA gestiona més serveis dels que tramita econòmicament i per tant no queden recollits en el balanç d'ingressos. Com, per exemple, el servei de menjador, sovint gestionat per les AMPA en els centres públics però pel qual les famílies paguen directament a l'empresa.
 - Les famílies de centres públics de primària paguen de mitjana 153€ anuals a l'AMPA.
 - En canvi, a la secundària pública la mitjana és de 32€ per família.
 - Les famílies de centres concertats paguen a l'AMPA 57€ de mitjana, ja que l'AMPA no acostuma a gestionar aquests serveis suplementaris.

2. Les AMPA sobreviuen gairebé exclusivament amb l'aportació econòmica de les famílies.

- El 28% dels ingressos de les AMPA provenen de les quotes dels socis. El 60,7% dels ingressos vénen dels serveis que gestiona l'AMPA: les activitats extraescolars (que representen el 21,3% dels ingressos de l'AMPA), transport (el 19,8%), el servei de

menjador (13%) i la venda de llibres i material escolar (7,6%). També obtenen un 6,7% d'altres fonts d'ingressos, en la seva majoria fruit de l'organització de festes i altres activitats culturals.

- Menys del 5% prové de subvencions públiques: el 3,3% de subvencions rebudes per part dels ajuntaments i un 0,3% del Departament d'Ensenyament.

Taula 7.
Distribució dels ingressos en les diverses partides segons tipus de centres (en percentatges). Catalunya, curs 2011- 2012

Partides d'ingressos	Tipus de centres		
	Escoles públiques de primària	Instituts públics de secundària	Escoles concertades *
Quotes dels socis	14,2	67,6	56,8
Activitats extraescolars	20,3	2,6	22,8
Transport	22,0	5,4	9,7
Menjador	27,8	0,0	0,0
Venda de llibres o material escolar	6,7	14,8	1,7
Subvencions de l'Ajuntament	2,9	4,9	1,1
Subvencions del Departament d'Ensenyament	0,4	0,0	0,0
Altres	5,7	4,7	7,9
Total	100	100	100

* L'escola concertada no es diferencia per etapes educatives, ja que el 75% d'aquests centres imparteixen primària i secundària.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

- Com podem veure, l'aportació voluntària de les famílies és la clau del seu funcionament:
 - Funciona sobre la base del treball voluntari de moltes famílies.
 - La incorporació de molt capital humà a un capital econòmic reduït té efectes multiplicadors sobre els recursos existents: fa viable l'acció posterior de l'AMPA: organització dels serveis de menjador, activitats extraescolars a preus reduïts, activitats culturals, acollides matinals, escola de pares, etc.

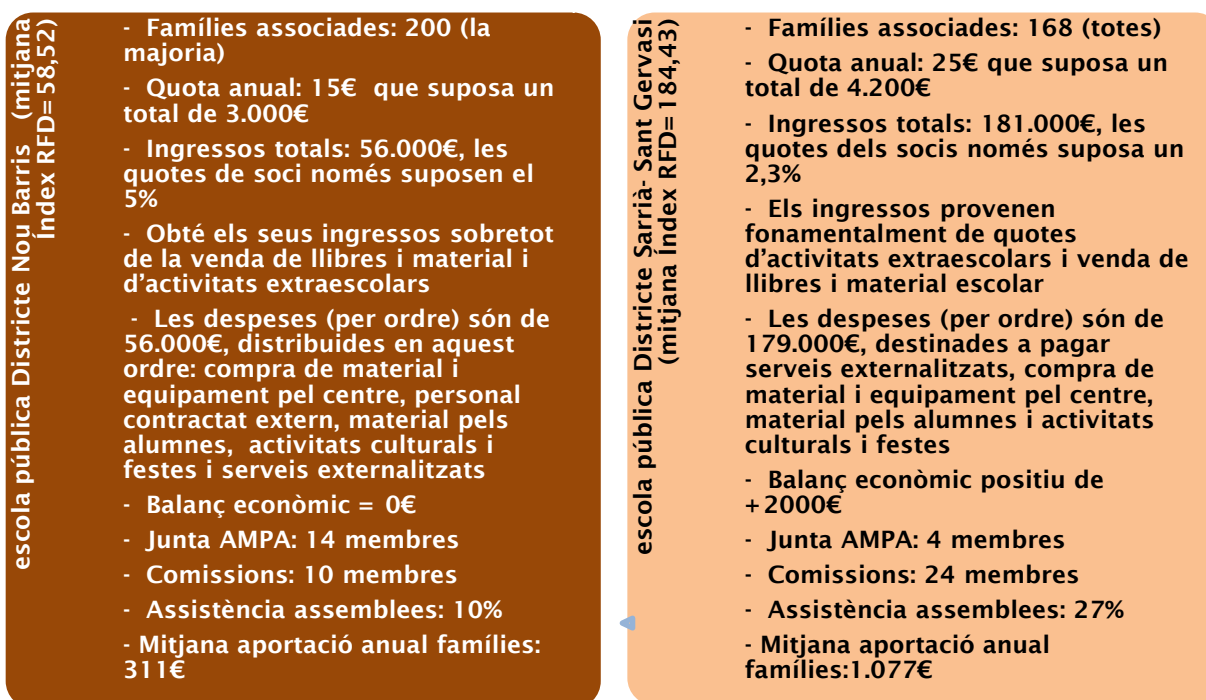
3. Existeixen desigualtats a la xarxa pública en funció de la capacitat econòmica de les famílies: l'AMPA pot contribuir més a la millora educativa en contextos amb rendes familiars més altes.

- Les característiques socioeconòmiques de les famílies de cada centre condicionen l'esforç econòmic que poden fer per formar part de l'AMPA o gaudir dels serveis que ofereixen: en aquells centres on hi ha famílies amb un nivell socioeconòmic més baix, es paga una quota menor a l'associació de pares, i a la inversa.
 - En els centres on hi ha més d'un 30% de famílies d'origen estranger la quota es redueix a 22,5€ de mitjana. En la mateixa línia, els centres amb major proporció de famílies amb estudis universitaris es paga una quota superior a

L'AMPA, amb una diferència de 13€. En els centres on menys del 10% de les famílies tenen estudis universitaris la quota a l'AMPA és de 21€, mentre que quan més del 40% de les famílies té estudis superiors la quota arriba a 34€ de mitjana.

- Tot i aquestes diferències en el preu, les quotes de soci anuals són força moderades, amb independència de les característiques socioeconòmiques de les famílies dels centres.
- Les diferències les trobem en el volum d'ingressos de les AMPA i, per tant, de pressupost que gestionen. Els ingressos són el que permeten desenvolupar activitat i fer aportacions a la millora del centre educatiu (manteniment infraestructures, compra de materials pels alumnes i pel centre). L'enquesta no permet fer anàlisi macro de les diferències de preu entre centres públics. Però, podem comparar dos casos de centres de primària amb AMPA actives. D'una banda, una AMPA del barri amb la renda més baixa de la ciutat de Barcelona, a Nou Barris, i de l'altre, una AMPA del barri que té la renda més alta, a Sarrià-Sant Gervasi:

Figura 1. Comparativa de l'activitat econòmica d'AMPA de centres públics del districte amb la renda familiar més baixa amb el districte amb la renda familiar més alta de la ciutat de Barcelona.

Índex RFD: índex de renda familiar disponible.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

- Pel que fa a la quota, no trobem diferències excessivament significatives pel baix cost mitjà de la quota: 15€ a la de Nou Barris front 25€ a la de Sarrià.
- En canvi sí que el volum de recursos finals que mouen una i altra acaba sent molt distant: entre les dues escoles de dimensions similars, el volum d'ingressos és 3 vegades més alt a la de Sarrià. En termes d'aportació

mitjana anual de cada família (sense incloure menjador i transport) la diferència també és abismal: 311€ al AMPA del districte de Nou barris front 1.077€ al de Sarrià.

- Així doncs, unes quotes baixes permeten l'existència i activitat de l'AMPA a tots els centres. Amb ella, la gestió de serveis a les famílies i d'aportacions als centres educatius. Ara bé, la viabilitat d'aquests serveis, activitats i millores als centres, així com el seu volum i qualitat ve determinada per la capacitat econòmica de les famílies. Els preus d'aquests serveis (menjadors, extraescolars, transport, acollida matinal) poden ser una barrera a l'accés de moltes famílies a unes activitats de qualitat fora l'horari escolar.

Les Federacions, amb un 91% d'AMPA federades, són un indicador de la maduresa del model.

- El 91% de les AMPA estan federades, i un 88% valora positivament la seva federació pels serveis i activitats que ofereixen, tals com l'assegurança, l'assessorament o la formació. A més, les Federacions porten el pes de la interlocució amb les administracions públiques i són, avui per avui, l'únic canal formal de participació de les famílies en les polítiques educatives.

Les Federacions d'AMPA que existeixen actualment a Catalunya són:

- FAPAC. Federació d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes de Catalunya.
- CCAPAC. Confederació Cristiana d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes de Catalunya.
- FAPAES. Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes d'Escoles de Secundària.
- FAPEL. Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes d'Escoles Lliures.
- AEC. Agrupació Escolar Catalana.
- FAMPADI. Federació d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes amb Discapacitat Intel·lectual.

1. FAPAC a l'ensenyament públic i CCAPAC al concertat són les federacions que representen a la pràctica totalitat de famílies associades a una AMPA.

- Pràcticament totes les AMPA de centres públics estan federades (95%) i la majoria d'elles són sòcies de FAPAC, que és la federació amb una major base associativa: aplega el 76% d'AMPA de Catalunya, que al seu torn representen el 66% de famílies.
- En el sector concertat el nivell de federació baixa considerablement i se situa en un 75%. CCAPAC és la confederació d'AMPA d'escola concertada amb major base

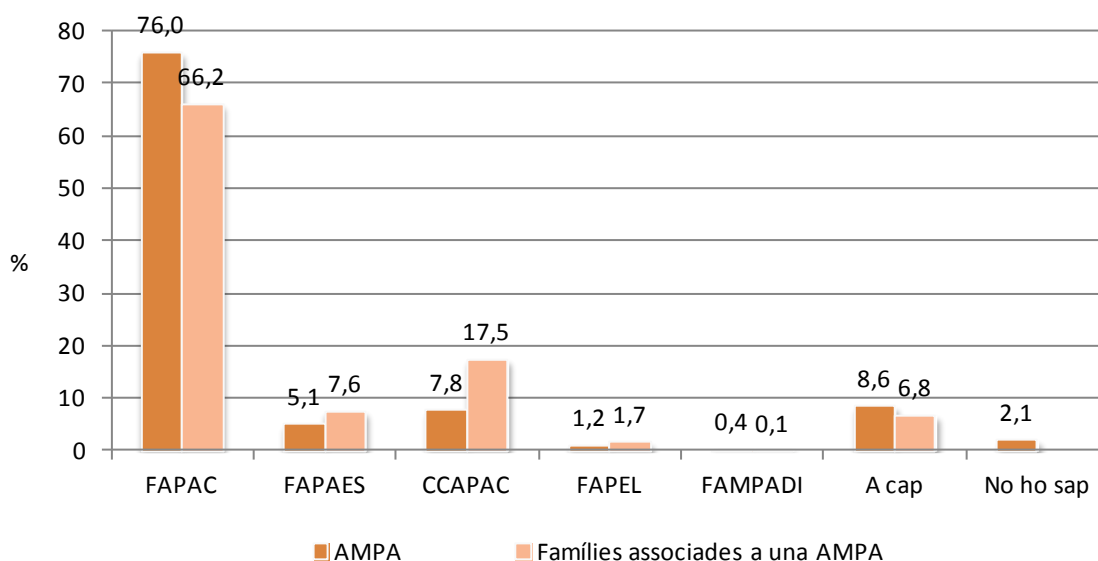
associativa, representant un 7,8% dels centres que, en ser de grans dimensions, aglutinen al 17,5% de les famílies d'alumnes de Catalunya.

- No existeix una federació específica per a les escoles concertades laiques i catalanes paral·lela a l'Agrupació Escolar Catalana que agrupa a la patronal. Aquest fet explicaria la presència d'un 18% d'AMPA d'escola concertada afiliada a FAPAC i el 25,9% que no està afiliada a cap federació.
- FAPAES és la federació específica per a associacions de famílies d'instituts públics de secundària: representa un 5% d'AMPA de Catalunya, que apleguen un 7'6% de famílies.
- FAPEL representa les AMPA de l'1,2% dels centres de Catalunya, que apleguen el 1,7% de les famílies.

Fins avui, la base associativa de cada Federació, que en alguns casos ha estat important per a dimensionar els recursos públics que les administracions hi dedicaven, o la seva representativitat en els àmbits de participació, sempre és fonamentava en la declaració de socis de la pròpia Federació. Per primera vegada l'enquesta ens aporta unes dades de base que permeten actualitzar aquesta informació i validar-la.

Gràfic 4.

Proporció d'AMPA i de famílies associades que representen les Federacions d'AMPA. Catalunya, 2013

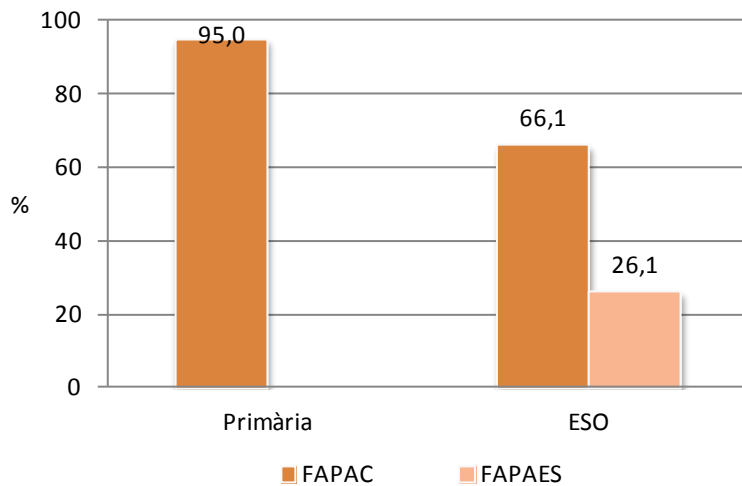
Nota: La suma dels percentatges d'AMPA no és 100%, ja que s'han detectat algunes AMPA que estan federades a més d'una Federació.

Nota: El % de famílies representades per federació és una estimació calculada a partir del nombre de famílies associades a les AMPA afiliades a cadascuna de les federacions.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). Más que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

- Actualment el 95% de les AMPA de primària de centres públics estan federades a FAPAC. Dels instituts públics, el 66,1% també està federat a FAPAC, mentre que el 26,1% ho està a FAPAES.

Gràfic 5. Federacions a les que pertanyen les AMPA de centres públics de primària i secundària. Catalunya, 2013

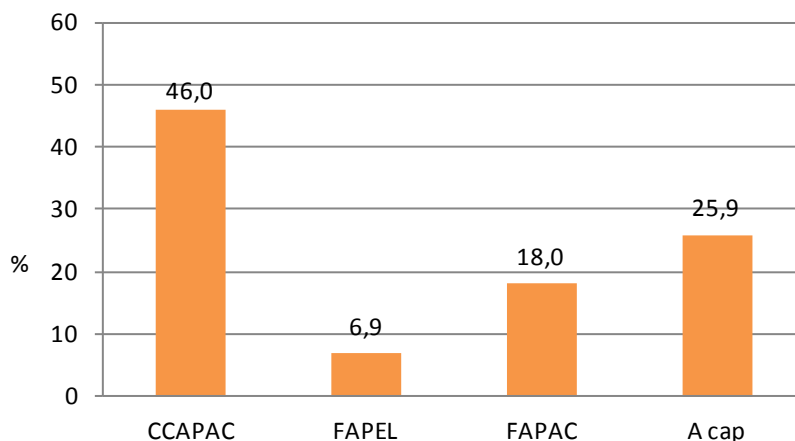

Nota: No s'inclouen els centres educació especial.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

- D'altra banda, la CCAPAC és la federació que més AMPA de centres concertats aglutina, amb el 46%. La segueix FAPAC amb el 18% i FAPEL amb el 6,9% de les AMPA de centres concertats. Cal destacar que existeix un percentatge considerable d'AMPA de centres concertats que no estan inscrites en cap federació, el 25,9% exactament.

Gràfic 6. Federacions a les que pertanyen les AMPA de centres concertats. Catalunya, 2013

Nota: No s'inclouen els centres educació especial.

Font: Comas, M., S. Escapa, C. Abellán, A. Alcantud (2013). *Més que un gra de sorra. Les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) a Catalunya*. Barcelona: Informes Breus de la Fundació Jaume Bofill.

3. REPTES I PROPOSTES

3.1. Propostes per a incrementar l'eficiència de les AMPA

Un nucli actiu de 15 membres és un equip lleuger i àgil, però també pot sobresaturar-se ràpidament si no té en compte diverses qüestions estratègiques com:

- Garantir un bon sistema d'informació cap a les famílies que les motivi a implicar-se en les activitats de l'AMPA.
- Obrir un ventall de possibles activitats en què participar, des de la més puntual i còmode, a la més permanent i feixuga. Detectar el capital humà de cada centre educatiu i "captar-lo" per enriquir les potencialitats de l'AMPA.
- Establir sinèrgies amb la resta d'iniciatives i espais de participació existents al centre, com els pares delegats, les comissions mixtes, les consultes, les campanyes, les trobades, etc. Ja que uns impulsen els altres.
- Seguir garantint i/o ampliar, des de les Federacions d'AMPA, els serveis d'assessorament i consultoria que ofereixen a les AMPA, per a poder externalitzar aspectes de gestió administrativa que sovint les ofeguen.

3.2. Propostes per prevenir el risc de la desigualtat.

Les quotes i els serveis que gestionen les AMPA, si bé permeten al gruix de les famílies accedir a una oferta educativa que d'altra manera no estaria al seu abast, plantegen també l'interrogant de fins on les famílies han de pagar aspectes educatius que són responsabilitat de l'administració educativa.

- Per tal de compensar la diferent capacitat econòmica de les famílies i garantir l'accés als serveis i activitats educatives de pagament en igualtat de condicions, caldria que les administracions (tant des del Departament d'ensenyament com des dels municipis) comptessin amb convocatòries d'ajuts lligades al nivell de renda. En alguns municipis ja s'ofereixen beques per a activitats extracurriculars, d'acollida, sortides culturals, etc. però caldria garantir la cobertura a totes aquelles famílies que ho necessitin.
- L'administració pública hauria de prioritzar els pressupostos en educació per garantir uns equipaments, materials i serveis de qualitat a tot arreu, a banda del que hi puguin o no afegir les famílies de la seva butxaca. Tenir o no tenir biblioteca amb unes hores de professional al càrrec, no hauria d'estar subjecte a les quotes de l'AMPA.

3.3. Propostes per incrementar la visibilitat i la influència de les famílies en el sistema educatiu.

L'obertura a l'entorn i la implicació amb projectes del territori, així com el compromís amb les problemàtiques emergents arran la crisi o del context polític, és un dels punts forts de les AMPA en la seva vessant associativa, més enllà de la prestació de serveis.

- Consolidar les xarxes, plataformes i moviments emergents, que sorgeixen arran d'una crisi, una iniciativa o una reivindicació en un territori o arreu del país i tenen una vida molt intensa però efímera.
- Enfortir el paper de les Federacions d'AMPA com a portaveus legítims dels interessos de les famílies:
 - Dinamitzar els espais de coordinació territorial d'AMPA i guanyar així vinculació i potencial de representativitat en l'òrgan central de les Federacions.
 - Incrementar la presència de les famílies, a través de les Federacions, en espais de consensos educatius i de presa de decisions en temes tant bàsics com el finançament de l'educació, els horaris i calendaris educatius, les polítiques de beques i ajuts, les polítiques d'accés a l'escolarització, etc.
- Reconèixer el paper clau de les Federacions com a representants legítims de les famílies quan es parli de polítiques d'infància i de família. Es a dir, obrir canals d'interlocució més enllà del Departament d'ensenyament, amb altres Departaments i òrgans de govern tant de la Generalitat com de les administracions locals i municipis.

4. DESCRIPCIÓ DEL PROJECTE: FAMÍLIES AMB VEU”, I L’ENQUESTA A LES AMPA DE CATALUNYA

El projecte “Famílies amb veu” és un projecte de recerca per conèixer i analitzar en profunditat la quantitat, qualitat i potencial d’aportació de les famílies al lideratge del sistema educatiu a Catalunya. Està impulsat per la Fundació Jaume Bofill amb les principals federacions de pares i mares d’alumnes de Catalunya.

El projecte parteix de la constatació del poc reconeixement i espai real que paradoxalment s’atorga a les famílies com a sector interessat (*stakeholders*) i amb veu pròpia en el sistema educatiu, al costat dels altres tres agents: l’administració educativa, el sector docent i els titulars dels centres educatius.

Els primers resultats de la recerca aporten dades fins ara inèdites a Catalunya. A nivell metodològic hi ha quatre aspectes que avalen la robustesa de les dades i la novetat del contingut:

1. Per primera vegada una sola enquesta aporta dades sistemàtiques i rigoroses que contemplen conjuntament escola pública i privada, concertada i no concertada², primària i secundària, i xarxes de famílies més enllà de la pròpia escola (coordinadores, plataformes territorials,...).
2. S’ha combinat l’enquesta a l’AMPA amb un qüestionari adreçat als equips directius de les escoles per tal de contrastar les mirades dels dos actors protagonistes sobre la mateixa qüestió.
3. S’ha obtingut una mostra altament representativa amb 1.228 enquestes d’AMPA (més del 40% dels centres de Catalunya), i 1.508 respostes dels equips directius (50% de centres públics i concertats i privats que imparteixen escolarització obligatòria).
4. Les recerques existents s’han centrat sobretot en la relació entre la implicació de les famílies a l’escola i la millora dels resultats acadèmics dels fills, però la participació de les famílies en la gestió i presa de decisions del sistema educatiu sempre s’havia abordat tangencialment.

La recerca es completarà amb una enquesta sobre participació adreçada a una mostra representativa de 1.500 famílies i entrevistes i grups de discussió que permetin aprofundir en l’anàlisi.

A primers de juny s’ha iniciat un procés participatiu en el que hi són convidades totes les tipologies d’associacions i d’agrupacions de familiars d’alumnes actives a Catalunya, juntament amb personal tècnic de l’administració educativa, docents i equips directius. L’objectiu és compartir l’anàlisi i fer propostes de futur per enfortir lideratge dels pares i mares com a sector amb veu pròpia en el sistema educatiu. En aquest dossier de premsa donem espai a algunes de les consideracions fetes en el procés participatiu que marquen els accents de les preocupacions i reptes del moviment de pares i mares a l’escola.

Direcció:

Marta Comas, educadora social i antropòloga. Ha estat cap de Gabinet del Consorci d’Educació de Barcelona, on actualment hi treballa com a tècnica en l’àmbit de suport i innovació educativa. Ha investigat i publicat sobre infància, educació i immigració.

² El 95% de l’escola privada en els cicles obligatoris és concertada. Per aquest motiu, en aquest dossier de premsa ens referirem a escola concertada, tot i que inclou la privada no concertada.

Equip:

Sandra Escapa, coordinadora de recerca

Carlos Abellán, suport a la recerca

Ana Alcantud, coordinadora d'activitats

Per a qualsevol consulta, contacteu amb Ismael Palacín, director de la Fundació Jaume Bofill (620 587 300) o amb Mònica Nadal, cap de prospectiva (651 753 754).

Les principals Federacions i confederacions d'associacions de pares i mares d'alumnes de Catalunya impulsen el projecte. Per contactar amb elles:

- **FAPAC.** Federació d'associacions de mares i pares d'alumnes de Catalunya. Contacte: Àlex Castillo (president), presidencia@fapac.cat, tel. 637 717 169.
- **CCAPAC.** Confederació Cristiana d'associacions de pares i mares d'alumnes de Catalunya. Contacte: Sergi Gallego (comunicació), sgallego@escolacristiana.org, tel. 93 342 52 28.
- **FAPAES.** Federació d'associacions de pares i mares d'alumnes d'escoles de secundària. Contacte: Pere Farriol (president), fapaes@fapaes.net, tel. 662607850.
- **FAPEL.** Federació d'associacions de pares i mares d'alumnes d'escoles lliures. Contacte: Jose Manuel Prats (president), jmprats@fapel.cat, tel. 662607850.
- **AEC.** Agrupació Escolar Catalana. Contacte: Oriol Blancher (president), oriol.blancher@ipsi.cat, tel. 620 920 415.